

JAK UNIKNĄĆ BŁĘDÓW?

Rafał Jastrzębski
Piotr Bińczak
ALTRAD Mostostal

„Trzeba się nauczyć ponosić porażki. Nie można stworzyć nic nowego, jeżeli nie potrafi się akceptować pomyłek” – powiedział niegdyś Charles Knight. Niestety, ta mądrość życiowa nie zawsze się sprawdza, szczególnie podczas prac budowlanych, gdzie błędy często mogą zrodzić niebezpieczeństwo będące przyczyną wypadku. Szczególne ryzyko generuje nieprawidłowy montaż i użytkowanie rusztowań oraz systemów szalunków.

Instrukcje montażu konkretnych rodzajów rusztowań tworzone są na podstawie wyliczeń statycznych, czyli wyznaczania reakcji podpór i sił wewnętrznych powstających na skutek działania obciążeń zewnętrznych oraz ciężaru własnego na konstrukcję budowlaną. Innymi słowy, w wyliczeniach bierzemy pod uwagę rodzaj materiału, z jakiego wykonane są rusztowania, oraz grubość i rozmiary (średnica, długość, etc.) poszczególnych elementów. To bardzo ważne, aby uniknąć sytuacji, w których konstrukcja w danym miejscu ulegnie wygięciu, zniszczeniu, a w rezultacie – rozłączeniu konstrukcji, co może doprowadzić przy okazji do nieszczęśliwego wypadku.

Rodzaje rusztowań w kontekście błędów montażowych

W zależności od rodzaju rusztowania oraz jego zastosowania montaż powinien charakteryzować się dostosowaniem do jego specyfiki, zarówno w odniesieniu do rodzaju elementów konstrukcyjnych, podłoża, przeznaczenia, jak i kształtu budynku.

W przypadku rusztowania modułowego (ROTAX Plus) istnieje możliwość rozbudowy siatki (konstrukcji) we wszystkich kierunkach, a tym samym optymalnego dopasowania rusztowań modułowych do form powierzchni o skomplikowanych kształtach [1]. W przeciwieństwie do tradycyjnych i bardziej znanych rusztowań ramowych systemy modułowe charakteryzuje większa możliwość dopasowania się do kształtów obiektów, zarówno do ich zewnętrznych, jak i wewnętrznych stron. Uniwersalność rusztowań modułowych opiera się m.in. na specyficznych właściwościach węzła Rotax, szerokiej gamie długości pól oraz elementów składowych, głównie stojaków i rygli [2].

Do budowy systemu rusztowań modułowych używa się pomostów stalowych o nośności od 3 kN/m² do 6 kN/m², co jest uzależnione od długości pomostu, materiału, z jakiego został on wykonany, oraz konfiguracji.

Z kolei system rusztowań ramowych Mostostal Plus składa się, podobnie jak ROTAX Plus, z elementów nośnych zarówno stalowych, jak i aluminiowych. Głów-

nie możemy wymienić podstawki, rami i pomosty. Do usztywnienia rusztowania służą tzw. stężenia. Natomiast elementami zapewniającymi bezpieczeństwo są poręcze i krawężniki.

Kryteria oceny elementów

Dość istotnymi kwestiami dotyczącymi unikania błędów montażowych są kryteria oceny elementów, z których składana jest konstrukcja. Przede wszystkim nie dopuszcza się do eksploatacji:

- elementów niekompletnych,
- podespołów zawierających ślady uszkodzeń bądź korozji w miejscach łączenia (np. spawy, mocowania),
- zdeformowanych stojaków nośnych,
- pomostów z uszkodzonymi zaczepami oraz niekompletnym (rozwarstwionym, popękany) poszyciem,
- uszkodzonych podstawek śrubowych.

Ze względów bezpieczeństwa niedopuszczalna jest również na terenie budowy naprawa nośnych elementów konstrukcyjnych, czyli stojaków, stężeń i podstawek, gdyż jest to obarczone zbyt dużym ryzykiem osłabienia całej konstrukcji w punkcie naprawy.

Zasady montażu rusztowań

Zanim przystąpimy do montażu konstrukcji, powinniśmy zapoznać się dokładnie z treścią instrukcji montażu danego systemu rusztowania. Kiedy kompletne elementy są nabywane u producenta, zawsze powinniśmy otrzymać szczegółową instrukcję opisującą zasady montażu.

Kluczową sprawą podczas składania konstrukcji jest rodzaj podłoża, na którym będzie się odbywał montaż. Powinno ono być zagęszczone, wypoziomowane, stabilne i tak wyprofilowane, aby odprowadzać gromadzącą się wodę.

Dodatkowo miejsce dźwigające konstrukcję opierającą się na podstawkach musi być zaopatrzone w grube, wytrzymałe podkłady drewniane, których powierzchnia jest większa od podstawek stojaków nośnych. Podkłady należy układać prostopadle do ściany w taki sposób, aby na jednym podkładzie stały dwie podstawki.

Trzpień gwintowany podstawki powinien być wkręcony na minimum 15 cm – chodzi tu głównie o wyeliminowanie ryzyka przecięcia i uszkodzenia trzpienia na odcinku najbardziej narażonym na osłabienie. Należy też pamiętać, aby skrajne zakończenia pomostów zabezpieczać, korzystając z poręczy i krawężników. Trzeba uważać, aby nie przeciążać pomostów, co nagminnie jest czynione na placach budowy w ramach oszczędności czasu.

Główne błędy montażowe dotyczące pomostów:

- nierównomierny rozkład obciążania pomostu,
  - przekroczenie jednostkowego limitu obciążeń (na każdego montażystę pracującego na rusztowaniu (pomoście) należy przyjmować 0,8 kN, czyli 80 kg),
  - dynamiczne obciążanie pomostu, np. rzucanie ciężarów, skakanie, itp.,
  - stosowanie pomostów należących do różnych klas obciążeń.
- Należy również pamiętać, że pomosty mają różnego rodzaju zastosowania, co ma znaczenie w przypadku ich obciążeń.

Dolne krążki stojaków powinno się spinać ryglami poprzecznymi, co powoduje większą stabilizację wynikającą z analizy statycznej konstrukcji.

Rusztowania przyścienne montuje się w odległości nie mniejszej niż 200 mm od ściany budynku. Częstym błędem wynikającym z oszczędności jest niestosowanie poręczy wewnętrznych, gdy rusztowanie ustawiono w odległości większej niż 200 mm. Dobrym tego przykładem może być instalacja izolacji ściennej, której grubość może przekroczyć nawet 30 cm. Trudno jest w tym przypadku zamontować rusztowania w odległości 20 cm od ściany, skoro dokładamy do niej ponad 30 cm warstwę izolacji, dlatego dla bezpieczeństwa powinniśmy zainstalować dodatkowo poręcze wewnętrzne.

W ramach zabezpieczenia osób pracujących na rusztowaniu powinno się montować siatki, plandeki bądź daszki ochronne zbierające przedmioty opadające z wysokości.

Kotwienie rusztowania do obiektów, przy których jest ono ustawiane, to kolejny element zapewniający stabilność i bezpieczeństwo całej konstrukcji. Kotwienie powinno odbywać się równomiernie wraz z postępowaniem montażu, a punkty kotwienia powinny znajdować się nie dalej niż w odległości 0,2 m od węzła rusztowania.

Podczas montażu rusztowań bardzo ważnym czynnikiem są obciążenia wiatrem. Rusztowanie może być użytkowane we wszystkich strefach obciążenia wiatrem, wg PN-77/B-02011. Rusztowania przeznaczone do eksploatacji w III strefie obciążenia wiatrem, w miejscach położonych powyżej 1500 m n.p.m., należy poddać dodatkowym obliczeniom statycznym na działanie wiatru [3].

Z dodatkowych informacji dotyczących bezpieczeństwa warto jest wiedzieć o konieczności wyposażenia w urządzenia piorunochronowe zgodnie z PN – M-47900- 2:1996

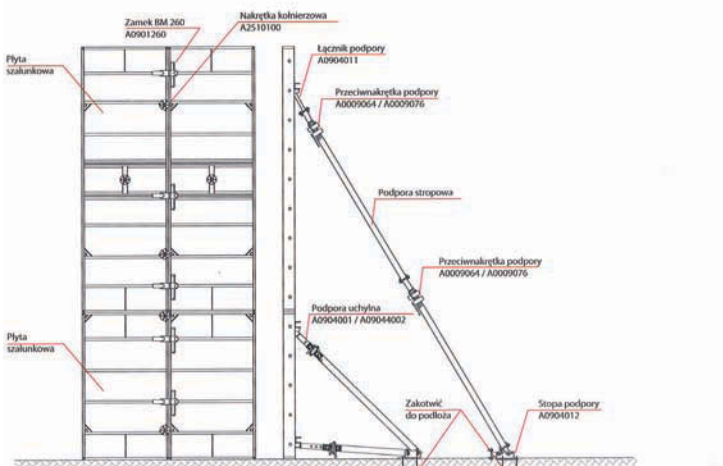
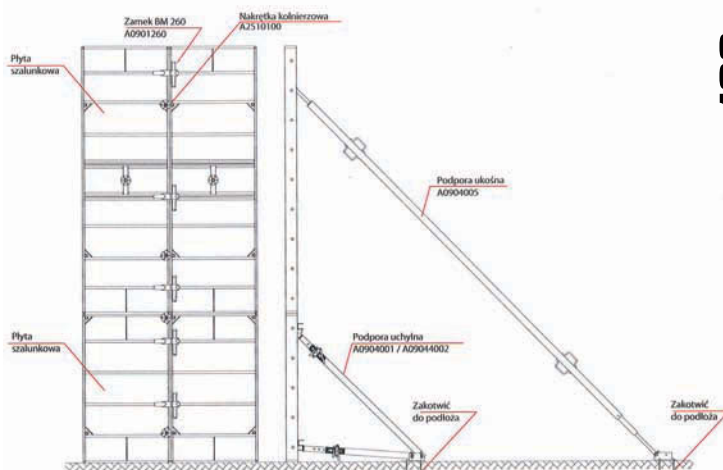
Montażysci

Pracownicy montujący rusztowania powinni przejść odpowiednie przeszkolenie, zakończone zdobyciem uprawnień wydawanych przez Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa w Warszawie.

Każda ekipa montażystów powinna być prowadzona przez przynajmniej jednego doświadczonego pracownika, który w razie niepewności mógłby zwrócić uwagę na błędy montażowe.

Demontaż

Prace rozbiórkowe to również bardzo istotna część, podczas której mogą wystąpić błędy narażające montażystów i osoby postronne na niebezpieczeństwo. O czym trzeba pamiętać?

Rys. 1. Szalunki ścienne i stropowe – instrukcja montażu

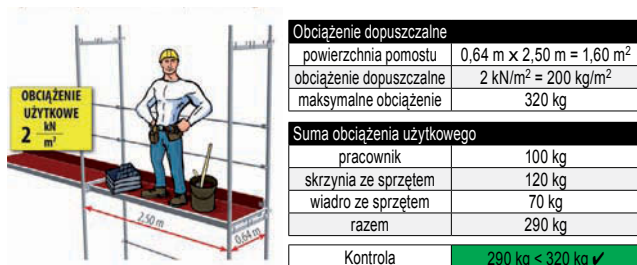
- Zawsze należy wyznaczyć strefę buforową przez postawienie ogrodzenia o wys. min. 1,5 m.
- Nie należy rozbierać rusztowania/szalunków o zmroku, jeśli nie jest zapewnione odpowiednie oświetlenie.
- Nie należy prowadzić prac rozbiórkowych podczas gęstej mgły, deszczu, opadów śniegu oraz gołoledzi.
- Nie można demontować w czasie silnego wiatru lub burzy.
- Należy dobrze oznakować teren, na którym odbywa się demontaż.
- Należy uważać na wszelkie niedogodności oraz przeszkody, np. linie elektryczne.

Użytkowanie rusztowania jest dopuszczalne po wykonaniu jego odbioru przez nadzór techniczny. Podczas odbioru należy zbadać rusztowania zgodnie z normami oraz wypełnić protokół odbioru technicznego rusztowań.

Szalunki

Nieco odmienne zagadnienie stanowią płyty szalunkowe (deskowania), które można łączyć ze sobą w dowolnej konfiguracji. Praca montażowa powinna zaczynać się od dokładnego zapoznania się z projektem technicznym i planem kolejnych kroków związanych z połączeniem ścian i zalaniem ich betonem. Kolejność ustawiania jest tu bardzo istotna.

Jeżeli zapomnimy o naniesieniu specjalnego płynu antyadhezyjnego, zapewniającego powłokę poślizgową, możemy mieć problem z oderwaniem ścian od zastygłego betonu. Kolejną niedogodnością w tym przypadku może okazać się doczyszczenie ich powierzchni po demontażu.

Rys. 2. Przykład kontroli dopuszczalnego obciążenia pomostów

Tabela 1. Zależność minimalnej szerokości pomostu od obciążenia pomostu roboczego

Numer wielkości znamionowej (klasa obciążenia)	1	2	3	4	5	6
Obciążenie użytkowe pomostu roboczego, [kPa] = [kN/m ²]	0,75	1,50	2,00	3,00	4,50	6,00
Minimalna szerokość pomostu dla rusztowań ramowych, [m]	0,6		0,9			
Minimalna szerokość pomostu dla rusztowań stojakowych z rur, [m]	0,9					

Tabela 2. Klasy szerokości dla stref roboczych [4]

Klasa szerokości	szerokość W [m]
W 06	0,6 ≤ w < 0,9
W 09	0,9 ≤ w < 1,2
W 12	1,2 ≤ w < 1,5
W 15	1,5 ≤ w < 1,8
W 18	1,8 ≤ w < 2,1
W 21	2,1 ≤ w < 2,4
W 24	w ≥ 2,4

Pamiętajmy również o podporach uchylnych dokręcanych do specjalnych otworów w szalunkach oraz kotwionych do podłoża w celu wypionowania całej konstrukcji.

W fazie zalewania betonem powinniśmy zwrócić szczególną uwagę, aby nie przekroczyć dynamiki/tempa wprowadzania betonu między ściany, gdyż parcie może okazać się zbyt duże. Tego typu zaniedbanie może doprowadzić do przekroczenia granicy wytrzymałości nakrętek zabezpieczających ściągi łączące ściany szalunkowe.

Prace demontażowe

W przypadku szalunków ściennych należy stosować środki bezpieczeństwa związane szczególnie z demontażem. Duże znaczenie ma nawet kolejność odbezpieczania poszczególnych elementów zabezpieczających. Kolejność demontażu zaczynamy od:

- odkręcenia wsporników dozorowanych,
- zdjęcia belek napinających,
- rozkręcenia nakrętek,
- zdjęcia zamków spinających,
- demontażu podpór uchylnych.

Podczas odkręcania nakrętek zabezpieczających ściągi szalunkowe po dwóch stronach zbrojenia należy zaczynać od tych dolnych. Jeżeli zaczniemy demontaż od górnej części ściany szalunkowej, istnieje możliwość przecięcia i wyrwania nakrętki przy jednoczesnym zniszczeniu gwintu w ściągu łączącym dwie ściany szalunkowe, co wiąże się z ryzykiem przygniecenia montażysty.

Demontaż deskowań możemy rozpocząć dopiero wtedy, gdy beton zastygnie i osiągnie odpowiednią wytrzymałość zapewniającą odporność na uszkodzenia. Zanim przystąpimy do demontażu szalunków ściennych, musimy pamiętać o podczepieniu zawiesi transportowych zaczepionych na łańcuchach dźwigowych. Powinny być napięte i asekurować cały demontaż.

Podsumowanie

Reasumując, powinniśmy zawsze pamiętać o bezpieczeństwie podczas prac, które są obarczone przynajmniej niewielką dozą ryzyka. Nawet specjalistom w swoim fachu zdarzają się gorsze chwile, kiedy popełniają pomyłki i niedociągnięcia podczas pracy.

Montaż i demontaż rusztowań bądź szalunków charakteryzuje się unikalną specyfiką pracy związaną z ryzykiem oraz narażeniem zdrowia i życia. Jeżeli czujemy się osłabieni, chorzy lub rozkojarzeni, nie powinniśmy przystępować do tego typu prac. Wspomnianego typu czynnik również przyczyniają się do wypadków kończących się śmiercią lub okaleczeniem.

Przypisy:

1. Instrukcja montażu „Rusztowania Modułowe ROTAX Plus, źródło: http://altrad-mostostal.pl/wp-content/uploads/2015/06/altrad_mostostal_instrukcja_rotax_www.pdf
2. Uniwersalność Rusztowań Modułowych, P. Bińczak i R. Jastrzębski
3. Instrukcja montażu „Rusztowania Modułowe ROTAX Plus, źródło: http://altrad-mostostal.pl/wp-content/uploads/2015/06/altrad_mostostal_instrukcja_rotax_www.pdf

tel.: +48 25 644 72 84
 fax: +48 25 633 32 78
 sekretariat@altrad-mostostal.pl